

BRANOTERA MATRICE CPNGRE
ll 7. III 79
1957/4

Polja

ИВ. бр. 24060

4

REGIONALNO U LITERATURI?

MILOŠ BANDIĆ

Pripravni smo, u prvih mah, da pri pomenu regionalne književnosti beznačajno odmahnemo rukom; zatim, potreban nam je trenutak-dva da se prisjetimo: mnoga dela evropske i američke književnosti takodje su „regionalna“ pa ipak svetska literatura se bez njih ne bi mogla zamisliti... Problem je, neosporno, daleko dublji i složeniji nego što spolja izgleda.

U grubom raščlanjivanju stvari, posmatrano iz današnje kulturne situacije, regionalizam znači provincijalizam: zaostalost, zakasnelost, teskobnu uskost i polumrak literature, bez otvorenih, slobodnih, zračnih vidika. Jedna od osobina jugoslovenske literature u prošlosti je upravo taj dobrozli regionalizam čiji se trgovci uporno provlače i danas: regionalizam kao posledica našeg vekovnog zaostajanja i kaska za evropskom kulturom i kao posledica našeg tipičnog-balkanskog: polura-doznalog, polubagatelišućeg odnosa prema tekovinama evropske kulture; i regionalizam kao prkosna odbrana naše nacionalnosti i jezika u prošlosti, i kao izvor izvanrednih talenata i monumentalnih književnih tvorevina.

Savremene prilike zahtevaju da se stav prema regionalizmu, prema regionalnome u literaturi korenito izmeni. Pipavo i primitivno, anegdotski razliveno i raspojasano pripovedanje, folklorne egzaltacije i lokalistička, arhaična obeležja jezika, duha i karaktera (likova) u književnim delima — što su sve sastavni delovi regionalnog u literaturi—prestavljaju balast i kočnicu u savremenim umetničkim traženjima. Regionalizam treba prevladati i postepeno iskoreniti. Suština tog procesa je u ostvarivanju umetničkog totaliteta književnog dela: u težnji da se umetnikova vizija ovog našeg čoveka, ovog našeg tla i života oslobodi svih sporednih i slučajnih komponenata, svega uskonacionalnog, pokrajinskog i lažnotradicionalnog i da tako bude shvatljiva, prihvatljiva

i zajednička u evropskim kulturnim strujanjima. Neka je cilj pišćev: da naše-ljudsko postane u njegovoj viziji i izrazu sveta—opšteljudsko.

Zbog mnogih regionalističkih (uskonacionalnih) elemenata naša književnost nije prodrila u inostranstvo (i iz nekih drugih razloga, razume se), a nije naročito popularna ni među našim čitaocima. S druge strane, izrazito regionalistička dela Sinklera Luisa, Erskina Koldvela i Viljema Foknera osvojila su svet. Uzroci? Pre svega umetnička snaga i prodornost njihovih tekstova. Lokalna organičnost i zagušnjost života u njihovim knjigama ne smeta nam zato jer je (komotnije posmatrano) tuđa nesreća tudjinu-razonoda, a sreća-samoza-borav i sanjarenje u iluzijama. A domaći nered i nepogoda, tvrdi svakidašnji problemi (u dobrim knjigama naših pisaca) ne zabavljaju i ne vesele domaćina i on ih nerado čita.

Mi danas ipak imamo nekoliko knjiga za koje slobodno možemo reći da su se izbavile okova regionalizma i provincijalnosti, da sadrže u isti mah i naša vlastita i univerzalna ljudska duhovna stremljenja i da nas mogu dostojno predstavljati pred licem sveta: to su romani Iva Andrića,

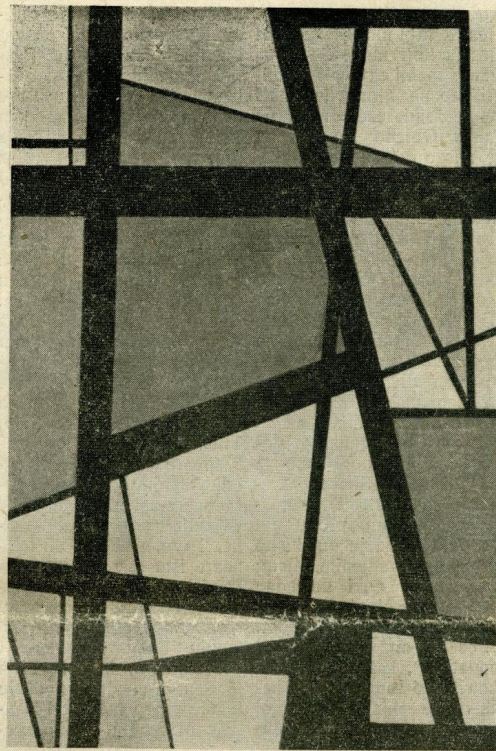
Oskara Daviča, Mirka Božića i Radomira Konstantinovića, esejistika Marka Ristića, Eli Fincija i Stanislava Šimića, pripovetke Miroslava Križe, Ranka Marinkovića, Vjekoslava Kaleba, Antonija Isakovića itd. To nije mnogo, ali bi nam, sigurno, bilo kudikamo praznije i tužnije bez toga. Mada ni mnogi slični nama nemaju više. Ali pravi napori i potpuniji prodori tek nas očekuju u budućnosti...

LUKA PAVLOVIĆ

Pojam regionalnog nameće se kao jedna nužnost, jedan neodvojni pratilac kretanja u literaturi. I makoliko mi isticali njegovu evidentnost, njegovu satelitstvo i upornost koja, ponekad, čak i nervira, osjećamo se bespomoćni pred tim neliterarnim fenomenom zbog kojeg, često, književnosti malih jezičkih područja i manjih nacionalnosti ostaju u sjenci velikih i velikih. Kao da ta mala područja neodoljivo nameću piscu jedan uski okvir njegove sredine iz koje ličnosti ne mogu da se odvoje i pokažu izvesna opšteljudska obilježja, kakva imaju ličnosti pisaca iz velikih područja. Ni je nimalo onda čudno da se prividno zatvoreni krug pojma „tera faulkneriana“, čitav onaj biološki—psihološki kompleks plantatorskog američkog Juga formiran u djelima Viljema Foknera proširuje do neograničenih razmjera iako u svojoj biti predstavlja određenu sredinu. To što je regionalno u ovim djelima izgubljeno u maksimalnoj mjeri treba zahvaliti autoru koji je svoj tretman izdigao na više, opšteljudske i opšteprostorne relacije. U tome je, eto „tajna uspeha“ Foknerovog, uspeha jednog Nobelovca.

Kada govorimo o regionalnom u našoj literaturi, mislim da treba voditi računa o onom momentu, koji sam već pomenuo (malo jezičko područje, manja sredina). Hoću da kažem da je veoma teško izbjeći prisustvo regionalnih obilježja u takvoj literaturi i da su ona, ustvari, balast koji se ne može odbaciti. Ona su, da kažem, so takve literature, njen začim i njena glavina (kvantitativno, a ne u smislu umetničkih dostignuća). Ta regionalna obilježja su nužnost iz koje neminovno izrastaju djela viših, vanregionalnih kvaliteta. Uzeću samo jedan primjer: za mene su „Bihorci“ Camila Sijerčića, i pored najviše jugoslovenske nagrade — milion dinara, eklatantan primjer literature regional-

(NASTAVAK NA 5 STR.)

HENRIK STAŽEVSKI

KOMPOZICIJA

I. KONKURS „POLJA“ U ČAST DANA MLADOSTI

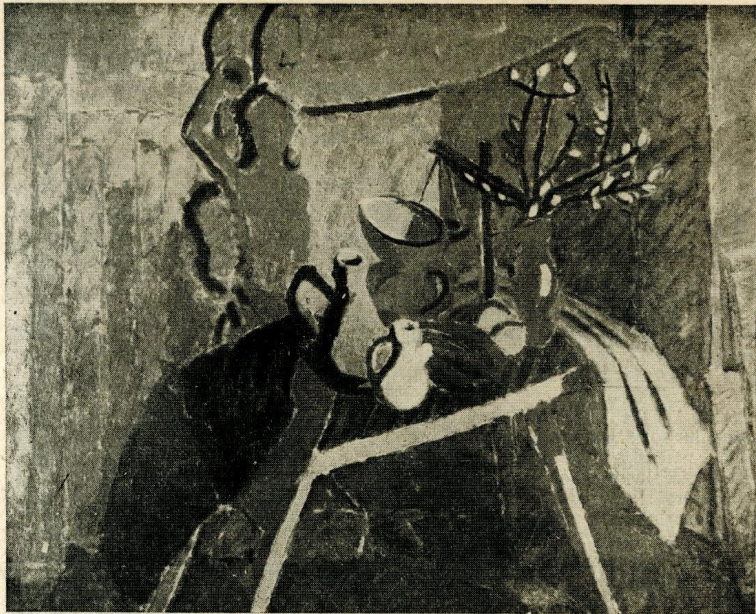
Redakcija mesečnika za gostiljave i Saveza studenat-kultura i umetnost „Polja“ ta Jugoslavije. Radovi se namerava da u čast Dana predaju pod žirom, a u mladosti raspise konkurs na posebnoj kovrti treba nazkome će svake godine do načiti ime i prezime, godinu deliti nagrade za najbolja i mesto rođenja i tačnu ostvarenja iz oblasti umetnosti koja na neki način pisan na srpsko-hrvatskom, najpotpunije odražavaju mladost, savremenost, novatorsko prodiranje u još neotkrivene predele života u eseja: do osam kucanih koordinatama ovog veka i stranica sa proredom. Rok ovog podneblja. predaje do 15 maja 1957

Ovogodišnji konkurs, koji se raspisuje uz materijalnu podršku Pokrajinskog ko-liteta Narodne omladine Gorkog ulica, broj 20/I, Srbije za Vajvodinu, a u Novinsko i izdavačko pre-relativno kratkom roku pre-

Nagrade: I. nagrada: 25.000 dinara, II. nagrada: 15.000 dinara, III. nagrada: 10.000 dinara.

Uzeću samo jedan primjer: za mene su „Bihorci“ Camila Sijerčića, i pored najviše jugoslovenske nagrade — milion dinara, eklatantan primjer literature regional-

„Borbo, večita mladosti“.
Ferenc Feher, knjiž.
Konkurs je anoniman. Raša Popov, novinar
Pravo učešća imaju svi člani
Drško Redep, ured. „Polja“
novi Narodne omladine Ju-Florika Stefan, književnik.

VACLAV TARANČEVSKI

MRTVA PRIRODA SA STATUOM

REGIONALNO U LITERATURI?

(NASTAVAK SA 1 STRANE)

nih obilježaja. Nasuprot njima, pomenuo bih proze Ranka Marinkovića u kojima je jedna određena sredina, sa ličnostima koje su sadržale okvirni lokalni kolorit, vanredno izdignuta iznad same sebe, iznad sredine koja je to ostala samo po svojoj izvornosti i specifičnom duhu. Sve ostalo dobilo je šire okvire. Eto, u tome je, mislim suština „zagonetke“ o regionalnom u literaturi. Istina, zagonetka ne postoji. Stvari su sasvim jasne i čiste. Bilo bi dobro kada bi pisci svojim djelima dokazali da je tako.

RADOSLAV RATKOVIĆ

Da li regionalno uopšte postoji u literaturi? Ili se nalazi izvan nje? Ako se pod regionalizmom podrazumijeva veza sa određenim tлом, onda je svako umetničko djelo regionalno. Ako se pod tim izrazom podrazumijeva ograničenost, skučenost horizonta, onda je regionalno ono djelo koje nam saopštava neku istoriju koja je lišena i šireg značaja i dublje vrijednosti. Lalićeva „Svadb“ je regionalna u onom prvom smislu. Tačno se zna da se radnja te povjesti odvija u kolašinskom zatvoru. Tačno se osjeća da su ti ljudi izrasli na onom krševitom tlu od Podgorice do Morače i Mokovca. Dakle, sve je tu geografski određeno. Pa ipak, to djelo ima nešto u sebi što ga čini epopejom, poemom o hrabrosti. Volter je ismijavao optimiste u „Kandidu“. Lalićev Tadija je optimista koji oduševljava. Osnovna ideja „Svadb“ nije sažeta u naslovu. Simbolika svatova, partizana, koji idu da dovedu nevjestu — slobodu, nije, uostalom ni originalna. Nazivamo je kod Djure Jakšića, u priči „Majstor Mitar na ladji“. U njoj djak sa crnogorskom kapom priča: „Pobratime... ne valja se kazivati; ali noćas kao ni jesu bojni drugovi, no nekakvi svadbari, pismo i zdravismo i kumu i mladosteni, dodje redak da ja zdravim nevjesti. Pogledah je, ljepota u svijetu!... Ja digoh pehar, ona ustade s divnoga lica, pridje mi bliže, pa me poljubi... A posle je nesta, i nje i svatova, a ja ostadoh sam u mraku... Pobratime, ta nevjesta je sloboda, i ja ću na njenim usnama izdahnuti“. Činjenica da ovu viziju slobode priča djak s crnogorskom kapom navodi na misao da su je i Jakšić i Lalić uzeli iz naroda. Uostalom, ona je toliko lijepa a kod Jakšića neiskorišćena, da bi bilo šteta da ostane zakopana u jednoj sporednoj prozi. No o tome samo uzgred. Osnovna ideja „Svadb“ leži u uvjerenju Tadije Čemerkića da se nikada ne treba predati, da iz svake situacije postoji neki izlaz. Takvo uvjerenje radja hrabrost i optimizam, a dva dragocjena osećanja bez kojih nema borbe za slobodu, bez kojih svatovi ne idu po nevjestu. „Svadb“, dakle nije obično pričanje o tamnovanju Tadije i drugova i njegovom bijegu s gubilišta već jedan idejni stav. Tako je „Svadb“ konzervativna jedino po kompoziciji. Protiv takvog regionalizma borba je nepotrebna. Isto tako malo ne smeta regionalizam u najboljoj priči Stje-

pana Mitrova Ljubiše („Kanjšoj Macedonović“), jer je sukob između Paštovića i Mletaka između Kanjše i Furlana, predstavljjen kao sukob dva svijeta. Medjutim, takvog, makar i nenamjernog, uopštavanja nema u „Kradji i prekradji zvona“, mada je sam materijal to omogućavao.

Pa ipak, problem regionalizma dana s nije tako jednostavan. Sjećam se nekih bučnih diskusija u Klubu mladih pisaca u Zagrebu 1950, koje su se kretale oko impresionizma (Božo Milačić je imao neprilika zato što je tvrdio da slovenački impresionisti, koji su baš tada imali izložbu, ne slikaju tako loše), „odraza stvarnosti“ i idejnosti u vezi sa umjetničkim nišnim djelima. Na jednoj strani je bila redakcija „Izvor“, sa Barkovićem i Mimicom na čelu a na drugoj Božo Milačić, ja, Raonić i Piletić. Jednoga dana donijeli smo i pročitali jednu pjesmu. Rekli smo da je njen autor poznat i priznat pisac, koga oni cijene. Ako je tačno to što oni tvrde da se po svakom djelu može poznati odakle je, iz koga je kraja materijal koji se u njemu preradjuje, neka odgovore ko je autor te pjesme i u kome je kraju ponikla. Razumije se, nisu umjeli da odgovore. Autor pjesme je bio Maksim Gorki. Ovaj slučaj pokazuje da je, naročito u poeziji, nemoguće otkriti tlo na kome je porasla jedna umjetnička biljka. Mnogi eksperimenti, pa i oni koje pravi Radomir Konstantinović, predstavljaju ralo prikačeno za avion kojim se ne mogu uzorati brazde. Da je umjetnost biljka koja ne može da

živi bez svoga tla, to je njih francuskih dramskih aksiom. Medjutim, mislim djela kao i veliki broj filma da nije važno da li se to tlo može otkriti ili ne. drugo do korišćenje starih fabula za obradu sadašnjih problema. „Nana“, „Mannon“, „Antigona“, „Jelena i heroje. Razlika između lokalne u umjetničkom smislu a ne u geografskom. Geografske koordinate nemaju veze s umjetničkim. Važnije je da pisac zna tlo na kome sadi biljku nego da to otkrije čitalac. Kada ne bi bilo tako, šta bi ostalo od bajke, od Žil Verna ili Vlase? Može se napisati odličan roman o životu na Marsu, iako se pretpostavlja da tamo u opšte i nema života. Može se napisati odličan roman o vremenima koja su ostala za nama daleko koju hiljadu godina. Kako? Baš zato što su geografske i vremenske koordinate nevažne. Ja sam uvjeren da istorijski roman ne postoji. Da su takozvani istorijski romani samo projekcija savremenih lica i zbivanja na istorijsku pozadinu. „Vještica iz Salema“ je satira na makartizam, a ona Milerova objašnjenja o pojedinim licama i uvjeravanja da su autentična služe samo kao maska. Čitav niz savremene i vezan za tlo.

živih francuskih dramskih aksiom. Medjutim, mislim djela kao i veliki broj filma da nije važno da li se to tlo može otkriti ili ne. drugo do korišćenje starih fabula za obradu sadašnjih problema. „Nana“, „Mannon“, „Antigona“, „Jelena i heroje. Razlika između lokalne u umjetničkom smislu a ne u geografskom. Geografske koordinate nemaju veze s umjetničkim. Važnije je da pisac zna tlo na kome sadi biljku nego da to otkrije čitalac. Kada ne bi bilo tako, šta bi ostalo od bajke, od Žil Verna ili Vlase? Može se napisati odličan roman o životu na Marsu, iako se pretpostavlja da tamo u opšte i nema života. Može se napisati odličan roman o vremenima koja su ostala za nama daleko koju hiljadu godina. Kako? Baš zato što su geografske i vremenske koordinate nevažne. Ja sam uvjeren da istorijski roman ne postoji. Da su takozvani istorijski romani samo projekcija savremenih lica i zbivanja na istorijsku pozadinu. „Vještica iz Salema“ je satira na makartizam, a ona Milerova objašnjenja o pojedinim licama i uvjeravanja da su autentična služe samo kao maska. Čitav niz savremene i vezan za tlo.

Borislav MILIĆ

GREH MAČKE

Maćka pomakne šapu

Otpadne list u Japanu

Zbriše se poslednje slovo na starom spomeniku

Kiša otvori zavesu iznad ostrva

Moj istinski drug

Mimoidje stazu

Koju ću jednom

Cvetovima glasnih žica

Pokrenuti iz mrtvila

NAGRADE TRIBINE MLADIH

Tribina mladih u Novom Sadu odlučila je da ustanovi nagradu za najbolje realizovanu ulogu mladog glumca (do 25 godina) na Jugoslovenskim pozorišnim igrama „Sterijino pozorje“. Nagrada će se dodeljivati svake godine. Za ovogodišnju nagradu je predviđena jedna slika Anke Oprešnik.

Ziri sačinjavaju članovi umetničke redakcije Tribine mladih:

1. Jelena Petrović
2. Bogdanka Poznanović
3. Duško Popov
4. Draško Redep
5. Florika Štefan

TRIBINA MLADIH